

A SZÁZÉVES ÁZSIAI RÉM.

Kereken száz évvel ezelőtt történt...

A beregmezei Csettfalván, 1831 június hó 25-én valami ismeretlen, furcsa betegségben összeesett egy ember és meghalt. Még el sem temették, amikor a szomszédban egyre-másra rosszul lettek az emberek. A betegek macacs hányás gyötörte, erejük lassan fogyott, szemük beesett, ajkuk és körmük elkékült, ujjaik bőre megráncosodott és alig hallható hangon rettenetes izomfájdalmakról és lábikragörccsökről panaszkodtak. Elviselhetetlen szomjúság gyötörte őket. Hőmérsékletük lecsökkent, arcuk és végtagjaik hidegek lettek, aztán egyszerre, minden átmenet nélkül tüzes forróság lepte el testüket, (ha hőmérőt használnak, negyvenhárom fok Celsius is mérhettek volna), ami után nyomban beállott a halál.

A járvány villámgyorsan terjedt el az egész vármegyében. Páni rémület tört ki a lakosság között. A műveltebbek, akik már hallottak valamit arról, hogy Oroszországban, az orosz-lengyel háború alatt, majd Lengyelországban és Galiciában egy eddig ismeretlen ázsiai rém garázdálkodik, eszeveszetten menekültek nyugat felé. Sokakat közülök menekülés közben ért utol a betegség s a felvidéki országok és városok a menekülők nyomában tele voltak betegekkel és halottakkal. A kétségbeesés olyan fokra hágott, mint a középkori pestisjárványok alkalmával. Voltak olyan esetek, hogy makkegészséges emberek hírtelen megékéültek, megdermedtek és néhány óra alatt kiszenvedtek. A Felvidéken zendülés ütött ki; néhány hónap alatt egész Magyarország végigsöpört az új járvány, átsapott Ausztriába és Németországba, amelynek lakosságát épp úgy megtizedelte, akárcsak Budát vagy Pestét. Még ebben az esztendőben halálos hullámaival elborította egész Európát, sőt Afrika északi részét is, Törökországot és Görögországot egy részét. Kazinczy Ferenc, a magyar irodalomnak talán legnagyobb hőse és a magyar irodalmi életrajzi életnek megalapítója, a járvány és a zendülés elől Széphalomról Pest felé menekült és augusztus 21-én öt is hatalmába kerítette az öldöklő rém és két nap múlva kioltotta életét.

Igy bukkant fel Magyarországon első ízben az *ázsiai kolera*, amely a Ganges szent vize mellett, Kelet-Indiában, évszázadok óta szedi áldozatait. Mint tömeggyilkos járványról, 1817-ben beszéltek először, amikor végigsöpörte az egész félszigetet és Kalkuttában évekig dühöngött szakadatlanul. 1819-ben Hátsóindia, Szamátra és Mauritius is tele volt kolerabetegekkel. 1820-ban egész Kína, 1821-ben Perzsia és Arábia, 1823-ban a Kaspi-tó vidéke sűrűn a pusztító epidémiát. 1829-ben mutatkozik először az európai határokon, a következő évben végigpusztítja a Volga mentét és hét hónap múlva megriktítja Moszkva lakosságát. Ezután következett a szörnyű európai veszedelem 1831-ben, majd a rákövetkező évben Londonban üti fel fejét és a hajósok elviszik Amerikába is.

A múlt század folyamán még háromszor pusztított Európa népessége között ez az emberirtó járvány. Az 1848-iki háborúk idején tért vissza először (Szentpétervár, Berlin, Hamburg, London), az év végén az amerikai Egyesült Államok kikötővárosaiban, 1849—50-ben Párizsban, egész Franciaországban, Belgiumban és Németországban szedte védtelen áldozatait.

A harmadik kitörés a hatvanas évek közepén vette kezdetét s több mint egy esztendői tombolás után hagytó alá. Érdekes, hogy az 1870—71-iki német-francia háború idején Németországban egyáltalán nem, Franciaországban pedig csak szórványosan mutatkozik.

A negyedik járvány, amely 1884-ben tört ki, különösen a déleurópai államokat pusztította végig. Ezek a járványok a múlt század végéig rendszeren évekig dühöngtek és rengeteg áldozatot szedtek. A legutolsó járványt 1892-ben már egy éven belül sikerült megszüntetni s azóta bár több ízben felütötte fejét, már a szórványos megbetegedések stádiumában sikerült elfojtani. A világháború alatt csak a Balkánon lépett fel járványszerűen, onnan átrajdott hazánkba is, de eléggé fejlett közegészségügyi szerveink hamarosan elnyomták.

Az európai államok már a múlt században expedíciókat

küldtek ki a kolera ellen való védekezés tanulmányozására, de a kórokozó bacillusokat csak az 1883-ban Egyiptomba küldött német expedíció vezetőjének, a híres Koch Róbert professzornak sikerült megtalálnia. Azóta tudjuk, hogy a kolérát a Kochról elnevezett vibrio (bakterium, comma-bacillus) okozza, amely vízzel vagy étellel jut a táplálócatornába, a belekben elszaporodik és a belőle kioldódó mérgekkel pusztítja el a szervezetet. Előlt koleravibriok beoltásával néhány hétre immunissá is lehet tenni a szervezetet a kolérával szemben és ezt az eljárást Indiában, ahol voltaképpen a járványt még ma sem sikerült megszüntetni, hatásosan alkalmazzák. A védekezés egyébként nem túlságosan nehéz, mert tisztasággal, a víznek és az ételeknek felforralásával, jó táplálkozással, napfényben és szabadban való tartózkodással távol tartjuk magunktól a kolerabacillusokat. Az orvostudomány ma már elbán a kolérával is, mint annyi más szörnyű betegséggel, amely a középkorban valószínűsítő istenítéletnek tünt fel és az emberek százait küldte a másvilágra. Tudománytalan korokban a járványoknak éppen a műveletlenség és a babona voltak a legügyesebb hóhérlegényei. Az emberek összefutottak, mint a megriadt birkák és egymást mételegyzték meg. Vagy bezárkóztak oduklba és légmentesen elzártak minden nyílást, mert félték a levegőtől és a napsugártól, a járványoknak e két legbiztosabb ellenszerétől. Leítetták magukat alkohollal, orgiákat rendeztek vagy önsanyargatásokkal akarták kiengesztelni a haragyt Istent: csupa olyan dolog, amellyel felfokozták a járvány pusztító erejét. Sőt még a múlt században is voltak nemzetgazdászok és szociológusok, akik a járványok ellen való védekezést felesleges, sőt káros erőlködésnek minősítették, mert abban a balga tévhitben éltek, hogy az emberiség tulszaporodását csak az időközönként fellépő járványok akadályozhatják meg s csak a járványok menthetik meg a „sok az eszkimó, de kevés a foka” elve alapján bekövetkező éhenpusztulástól.

A felvilágosodottság és a tudományos kultúra megtanította az ember arra, hogy a romboló természeti erőknek legerősebb szövetségese mindig az emberi ostobaság volt: a legnagyobb hatalmak egyike a földön.

(S—s.)

Az óriás.

F. Goya rézkarca.